

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

РИНЕР срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба no. 46343/99)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

23 май 2006

Решението става окончателно при обстоятелствата по Член 44 § 2 на Конвенцията. Може да е предмет на редакторска преработка

По делото Ринер срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), на заседание в състав:

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН, *Председател*,

г-жа С. БОТУШАРОВА,

г-н В. БУТКЕВИЧ,

г-жа М. ЦАЦА-НИКОЛОВСКА,

г-н Р. МАРУСТ,

г-н ДЖ. БОРЕГО БОРЕГО

Г-жа Р. Йегер, *съдии*,

и г-жа К. УЕСТЕРДИК, *Секретар на отделението*,

След като се оттегли на заседание на 2 май 2006,

представя следното решение, постановено на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (по. 46343/99) срещу Република България, заведена на 28 август 1997 в Европейската комисия по правата на човека ("Комисията") на основание бившия Член 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от г-жа Янка Ринер ("жалбоподателка"), австрийска гражданка, която през релевантния период е била и българска гражданка.

2. Жалбоподателката е представлявана от д-р Х. Вана, адвокат, практикуващ във Виена. Българското правителство е представлявано от агентите си- г-ца М. Димова, г-ца М. Коцева и г-ца К. Радкова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди в частност, че са нарушени Член 8 и Член 13 от Конвенцията и Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията по отношение на наложената и забрана да напуска България, отказа на молбата ѝ за отказ от българско гражданство и твърдяната липса на ефективни вътрешно-правни средства за защита във връзка с тези събития.

4. Жалбата е предадена на Съда на 1 ноември 1998, когато влиза в сила Протокол No. 11 към Конвенцията (Член 5 § 2 от Протокол No. 11).

5. Жалбата е разпределена на Първо отделение на Съда (Правило 52 § 1 от Правилника на Съда). В рамките на това отделение, съгласно Правило 26 § 1 е конституиран състав, който да разгледа делото (Член 27 § 1 от Конвенцията). На 25 март 2003 Съдът решава да информира Правителството за жалбата. Съгласно разпоредбите на Член 29 § 3 от

Конвенцията на 14 декември 2004, Съдът решава да разгледа жалбата едновременно по същество и за допустимост.

6. Тъй като жалбоподателката е австрийска гражданка, с писмо от 16 декември 2004 Австрийското правителство е поканено да заяви дали желае да се намеси съгласно Член 36 от Конвенцията. То не се е възползвало от тази възможност.

7. На 1 април 2006 делото е разпределено на новоконституираното Пето отделение (Правило 25 § 5 и Правило 52 § 1).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателката, г-жа Янка Ринер, е родена през 1946 в Любимец, България, и към момента живее в София.

A. Релевантни факти

9. Жалбоподателката се премества в Австрия през 1985 и през 1986 се омъжва за австрийски гражданин. През декември 1989 тя получава австрийско гражданство. До декември 2004 тя остава българска гражданка (виж параграфи 48-52 по-долу).

10. Жалбоподателката има дъщеря, родена през 1963 в България, към момента австрийска гражданка, живуща в Австрия със съпруга и децата си (внуци на жалбоподателката).

11. Жалбоподателката е съсобственик и търговски директор на фирма, регистрирана в Австрия. През януари 1991 тя се регистрира и в България като чужд гражданин, извършващ икономическа дейност там. Основният ѝ бизнес е внос на кафе в България.

12. Между 1991 и 1995 жалбоподателката прекарва по-голяма част от времето си в България. Тя е останала там след това.

13. С решение от 1 юли 1992 районната данъчна служба в София констатира, че жалбоподателката дължи 26,494,582 “стари” български лева (“BGL”) за неплатена акцизна такса и BGL 4,104,925 за лихва (общата дължима сума към този момент се равнявала на около 1 милион долара на САЩ (“USD”). Произтеклите от това обжалвания на жалбоподателката са отхвърлени на 20 август 1992 от Софийската данъчна служба и на 7 април 1993 от Софийски градски съд, след изслушване по въпроса. На 7 октомври 1994 Върховният съд отхвърля молбата на жалбоподателката за преглед по реда на надзора (касация) на горните решения. Тогава жалбоподателката завежда дело за

обявяване на данъчните решения за нищожни. Софийски окръжен съд го прекратява на 28 октомври 1996.

14. През 1992 и 1993 данъчните власти запорират известни средства по банковите сметки на жалбоподателката и нейната компания. Изглежда, че през 1992 по този начин са събрани не повече от BGL 400,000 (под 2 % от задължението).

15. През 1993 данъчните власти запорират други USD 50,000. По-малка сума пари е иззета от жалбоподателката във връзка с наказателно разследване срещу нея, образувано през 1991. Разследването е прекратено през 1993 и парите са ѝ възстановени покъсно (виж параграфи 53-56 по-долу).

В. Забрана на жалбоподателката да напуска страната (“забрана за пътуване”)

1. Събития преди април 1997

16. На 1 март 1995 Софийските данъчни власти искат от Направление “Паспорти и визов режим” към Национална дирекция на полицията (“Паспортна полиция”) да наложи на жалбоподателката забрана за пътуване на основание Член 7 от Закона за задграничните паспорти (“Закона за паспортите”) до заплащане на нейното задължение, така както е установено от съдилищата.

17. На 7 март 1995 Паспортна полиция издава постановление, което постановява *inter alia*, че на жалбоподателката е наложена забрана да напуска страната и че нейният документ за пътуване в чужбина се отнема. Постановлението се позовава на данъчните решения по делото на жалбоподателката, уточнява, че тя има българско и австрийско гражданство и се позовава на Член 29(1)(v) от Закона за пребиваване на чужденците в България.

18. На 4 април 1995 властите на Български граничен контрол изземат австрийския паспорт на жалбоподателката, когато тя прави опит да напусне България и да влезе в Гърция. Жалбоподателката нямала български паспорт.

19. При оплакването на жалбоподателката, на 20 април 1995, Паспортна полиция я информира, че и е наложена забрана за пътуване на основание Член 29(1)(v) от Закона за пребиваване на чужденците в България във връзка със задължението на жалбоподателката да заплати BGL 26,499,582.

20. На 26 май 1995 жалбоподателката подава жалба в Министерство на вътрешните работи. Тя изразява становището, че тази мярка е незаконосъобразна, тъй като в други случаи е считана за българска гражданка. На 22 юни 1995 Министерството отговаря, че наложената ѝ мярка е основана, както на Член 7(е) от Закона за

паспортите, така и на Член 29(1)(v) от Закона за пребиваване на чужденците и е законосъобразна

21. На 28 юни 1995 жалбоподателката обжалва пред Софийски градски съд. Тя заявява, *inter alia*, че като българска гражданка, Законът за пребиваване на чужденците не може да се прилага срещу нея.. Тя също претендира, че властите имат адекватни обезпечения, защото са задържали фондове на австрийската компания на стойност USD 50,000. Доколкото се използва Член 7(е) от Закона за паспортите, тази разпоредба третира възможността да се откаже издаването или да се иземе български паспорт, а не австрийски.

22. На 24 април 1996 Софийски градски съд провежда заседание, на което присъстват сраните и техните представители. Съпругът на жалбоподателката също присъства.

23. На 13 юни 1996 Софийски градски съд отхвърля обжалването. Той заключава, че задължението на жалбоподателката да заплати значителна сума като данъци, така както е установено от съдилищата, предоставя достатъчно основание по Член 7(е) от Закона за паспортите, да се задържи всеки вид паспорт, използван за задгранично пътуване. Неплатеният данък също е основание да се наложи забрана за напускане на България по Член 29(1)(v) от Закона за пребиваване на чужденците. Въпреки, че тази разпоредба не предвижда изрично иземане на чуждестранен паспорт, ако се прилага във връзка с релевантните разпоредби, тя ясно разрешава такава мярка по отношение на лице, срещу което има решение за забрана за напускане на България. Тъй като жалбоподателката има двойно гражданство, властите правилно са се позовали, както на Закона за пребиваване на чужденците, така и на Закона за паспортите.

24. На 25 юни 1996 жалбоподателката подава във Върховния съд молба за преглед по реда на надзора (касация). На 17 март 1997, Върховният административен съд, на когото е предадено делото след реформата на юридическата система, отхвърля молбата на жалбоподателката за преглед по реда на надзора (касация). Изглежда, че и друго обжалване на тези решения е отхвърлено от Върховния административен съд на 13 юни 1999.

2. Решението на бившата Комисия от 11 април 1997 по жалба no. 28411/95

25. С частично решение от 12 април 1996 и окончателно решение от 11 април 1997 (DR 89, р. 83) бившата Европейска комисия по правата на човека обявява за недопустима жалбата на жалбоподателката, в която тя претендира, *inter alia*, че е нарушено правото ѝ на свобода на движение и на зачитане на личния и семейния живот поради забраните за пътуване извън България. Комисията констатира, че предишната жалба е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията,

тъй като България не е била страна по Протокол No. 4 от Конвенцията и, че последната жалба, разглеждана по Член 8 от Конвенцията, е явно необоснована, защото жалбоподателката не е конкретизирала детайли за семейното си положение или дали тя действително е живяла със семейството си между 1991 и 1995. Комисията също отбелязва, че няма пречки, семейството на жалбоподателката да се присъедини към нея в България. При тези обстоятелства, не е била налице намеса в правата ѝ по Член 8 от Конвенцията.

3. Събития след решението на бившата Комисия

(а) Отказът на властите да вдигнат забраната за пътуване и произтеклото от това производство

26. През 1996 и 1997 стойността на българската валута рязко се обезценява и нивото на инфлация се покачва. Задължителните лихви за просрочка също значително нарастват, но не компенсират напълно инфлацията и обезценката на валутата. В резултат, лицата, които имат парични задължения, деноминирани в българска валута виждат как тежестта на задължението им намалява.

27. Според изчисленията, направени от данъчните власти, към 25 юни 1997 непокритото задължение на жалбоподателката е било BGL 317,482,761 (равностойността на приблизително USD 160,000 към този момент).

28. На 18 юли 1997 жалбоподателката иска от Министерство на вътрешните работи да прекрати наложената ѝ забраната да напуска страната. На 5 август 1997 молбата е отхвърлена. Решението гласи, че забраната остава в сила и въпросът не може да бъде преразгледан, всички административни и съдебни възможности за обжалване са изчерпани.

29. Жалбоподателката обжалва отказа пред Софийски градски съд, който на 11 ноември 1997, уважава жалбата и отменя отказа на Министерство на вътрешните работи. Съдът отбелязва, че забраната е основана на Закона за пребиваване на чужденците. Обаче, жалбоподателката има също и българско гражданство и следователно не е чужденка. Властите е трябвало да приложат Закона за паспортите. Освен това, данъчните власти са задържали значителна сума като гаранция, която вероятно ще удовлетворят тяхната претенция към жалбоподателката. Изглежда, че последното заключение на съда не е основано на точно изчисление на задължението. Решението на Софийски градски съд от 11 ноември 1997 никога не влиза в сила, тъй като Министерство на вътрешните работи обжалва успешно (виж параграфи 38-40 по-долу).

30. На 14 ноември 1997 паспортна полиция издава ново разпореждане, забраняваща на жалбоподателката да напуска България.

Разпореждането се позовава на новото изпълнително производство, заведено от данъчните власти по отношение на същия дълг. То е основано на Член 29(1)(v) от Закона за пребиваване на чужденците.

31. След тези събития има две отделни съдебни производства и две административни производства, всички те, третиращи забраната за пътуване, наложена на жалбоподателката:

(b) Първото съдебно производство

32. На неконкретизирана дата през 1997 жалбоподателката обжалва пред Софийски градски съд разпореждането от 14 ноември 1997.

33. На 20 май 1999 Софийски градски съд отхвърля жалбата ѝ, като отбелязва, че жалбоподателката дължи значителна парична сума и не е осигурено достатъчно обезпечение.

34. При касационното обжалване на жалбоподателката, на 21 юни 2000 Върховият административен съд потвърждава решението на по-нисшия съд. Като се обръща към аргументите на жалбоподателката, че трябва да се прилага новия Закон за чужденците, в сила от декември 1998, съдът отбелязва, че този закон няма ретроактивно действие. Задачата на съда е да прецени законосъобразността на оспорваната административна заповед съгласно закона, в сила към момента на издаването ѝ. Освен това, не е вярно, че има “нарушения на международното право”.

(c) Административно производство

35. Отделно, през 2000 жалбоподателката подава административни жалби срещу заповедта от 14 ноември 1997. Тя се позовава, *inter alia*, на Протокол No. 4 към Конвенцията, влязъл в сила в България от 14 ноември 2000.

36. Нейната жалба пред Министерство на вътрешните работи е отхвърлена на 12 декември 2000. Отговорът гласи, че забраната за пътуване може да бъде отменена само при изплащане на задължението или ако се депозира достатъчно обезпечение. Колкото до Четвъртия протокол към Конвенцията, неговият Член 2 предвижда, че свободата на движение може да бъде ограничена от националното право. Бившият Закон за пребиваване на чужденците и новия Закон за чужденците предвиждат такива ограничения.

37. Жалбата на жалбоподателката пред Министерство на финансите е отхвърлена на 2 януари 2001. Тя е получила писмо с обяснение, че наложените ѝ мерки са законосъобразни, тъй като тя не е заплатила задължението си. Освен това, жалбоподателката не можела да се позове на Четвъртия протокол към Конвенцията, който влиза в сила за България през 2000 г., защото оспорвана заповед е издадена на 14 ноември 1997.

(d) Втора група съдебни производства

38. На неконкретизирана дата през 1997, Министерство на вътрешните работи обжалва решението на Софийски градски съд от 11 ноември 1997 (виж параграф 29 по-горе). В това производство молбата на Министерството за спиране на изпълнението е уважена на 23 декември 1997 от Върховния административен съд. В твърденията си пред съдилищата, жалбоподателката се позовава, *inter alia*, на Членове 8 и 13 от Конвенцията.

39. На 22 декември 1999 Върховният административен съд отменя решението на Софийски градски съд от 11 ноември 1997 и отхвърля искането на жалбоподателката за вдигане на забраната за пътуване. Съдът констатира, че запорираният като обезпечение от данъчните власти депозит е недостатъчен. Той също констатира, че забраните за напускане на страната биха могли да се налагат, както на български, така и на чужди граждани и че не е незаконосъобразно да се позовават на Закона за пребиваване на чужденците. Въпреки, че определени аспекти на законодателството, в сила към момента на налагане на забраната може да са неясни, жалбоподателката няма право да се позовава на тях с цел напускане на страната без да е заплатила задължението си. Съдът също излага доводите, че забраната трябва да остане в сила, защото причините, поради които е наложена, остават валидни.

40. Последващото искане на жалбоподателката за възобновяване на това производство е отхвърлено на 19 март 2001.

(e) Непрекъснати откази на властите да вдигнат забраната за пътуване

41. Забраната срещу жалбоподателката да напуска България остава в сила. През целия релевантен период, чрез ежегодни вътрешни писмени уведомления, данъчните власти информират паспортна полиция, че жалбоподателката все още не е платила.

42. На 13 февруари 2002 австрийският паспорт на жалбоподателката е върнат, без да се накрънява наложената ѝ забрана за пътуване извън България, която остава в сила.

43. На 10 февруари 2003 жалбоподателката отново иска вдигане на наложената ѝ забрана за пътуване, аргументирайки се, че установеният със закон ограничителен период по отношение на задължението и е изтекъл.

44. С писмо от 13 февруари 2003 Паспортната полиция отказва. Жалбоподателката завежда жалба пред Софийски градски съд, но тя не е разгледана.

(f) Вдигане на забраната за пътуване

45. На 26 август 2004 Софийските данъчни власти изпращат писмо на Министерство на вътрешните работи, Дирекция “Миграция”, заявявайки, *inter alia*:

“Като отчита факта, че абсолютният срок на давност по отношение на паричното задължение [на жалбоподателката], което е констатирано с административни решения от 1 юли 1992 и 9 октомври 1992, е изтекъл и като взема предвид факта, че [жалбоподателката] е направила възражение във връзка с изтичането на давността, [следва че] правота на данъчната администрация да потърси събиране на задължението е изтекло... Следователно, вече няма валидни основания за забрана [на жалбоподателката] да напуска страната... Молим Ви да отмените [тази] административна мярка...”

46. На 27 август 2004 Министерство на вътрешните работи отменя забраната. На 1 септември 2004 жалбоподателката получава препис от заповедта.

47. Жалбоподателката остава в България. В писмото си от 23 септември 2005 до Съда тя обяснява, че е останала заради необходимостта да организира ликвидацията на фирмата на съпруга си в България и ще напусне веднага след приключване на ликвидационната процедура.

С. Молбата на жалбоподателката за отказ от българско гражданство

48. През 1989, 1994 и 1995 молбите на жалбоподателката за отказ от българско гражданство са отхвърлени с немотивирани решения.

49. През февруари 2001 жалбоподателката отново подава молба до Министерство на правосъдието с искане за отказ от българското гражданство. С постановление на Президента на България от 12 октомври 2001 молбата е отхвърлена. Постановлението на подлежи на съдебен преглед (виж параграф 70 по-долу). Въпреки това, жалбоподателката опитва да заведе съдебно производство като оспорва факта, че Министерство на правосъдието е дало отрицателно становище по нейната молба, преди предаването ѝ на Президента. Това производство приключва с окончателно решение на Върховния административен съд от 22 април 2004, с което обжалването е обявено за недопустимо.

50. Въпреки отказа на молбите, поради нежеланието ѝ да се счита за българска гражданка, жалбоподателката отказва да кандидатства за български документи за самоличност и в резултат се натъква на известни трудности по отношение на здравеопазването, жилището и др. в периода 2001–2004. Жалбоподателката желае да има документи като чужденец, пребиваващ в България. Обаче, тя многократно е информирана, че съгласно релевантното право, български гражданин,

който има второ гражданство, се счита за български гражданин за целите на неговите взаимоотношения с българските власти.

51. На 19 юни 2003 жалбоподателката отново иска да се откаже от българско гражданство. През 2003 Австрийското посолство в София отправя запитване към българските власти за положението на жалбоподателката, изразява мнение, че законовият срок на давност за задължението на жалбоподателката е изтекъл и счита, че молбата на жалбоподателката за отказ от българско гражданство трябва да бъде уважена.

52. С декрет от 8 декември 2004, Вице-президентът на България уважава молбата на жалбоподателката за отказ от българско гражданство. Жалбоподателката е информирана за това с писмо от 25 януари 2005.

D. Други събития

53. На 23 ноември 1998 Софийски районен съд излиза с решение по делото относно обжалването на жалбоподателката срещу заповедта за заповор, направена от финансовите власти през 1993. Заповедта за заповор е обявена за незаконосъобразна и е отменена. В резултат, на 6 януари 1999 финансовите власти отменят заповора на USD 50,000, които са изплатени по банковата сметка на жалбоподателката.

54. През септември 1999 жалбоподателката завежда дело срещу финансовите власти и няколко съдилища с претенцията за вреди в резултат от множество твърдени незаконосъобразни действия срещу нея.

55. На 15 май 2003 Софийски градски съд отхвърля исковете. Съдът признава, *inter alia*, че наложеният от финансовите власти заповор през 1993 е обявен за незаконосъобразен през 1998 и че конфискацията на парична сума през 991 от следствените власти също е била отменена. В резултат, по принцип, жалбоподателката е имала право на компенсация по Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани. Обаче, тя не е успяла да докаже размера на понесените загуби. Поради това искът и е необоснован и неоснователен. По отношение на претърпените загуби в резултат от забраната за пътуване, съдът е на мнение, че забраната, наложена на жалбоподателката да напуска България е законосъобразна и не повдига въпрос за отговорност на държавата.

56. Жалбоподателката обжалва пред Софийски апелативен съд. Изходът от това производство е неизвестен.

II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Забрана за напускане на страната

57. Член 35(1) от Конституцията предвижда: “всеки има правото да ... напуска пределите на страната” и това право “може да се ограничава само със закон на Парламента за защита на националната сигурност, народното здраве и правата и свободите на други граждани.”

58. По времето, когато е наложена първоначалната забрана, релевантни са били правните разпоредби на Закона за задграничните паспорти (Закон за паспортите) и Закона за пребиваване на чужденците.

59. Законът за паспортите, в членове 7(е) и 8, предвижда, че може да се откаже издаване на паспорт или паспорт да се иземе, ако, *inter alia*, засегнатото лице има “значителни имуществени задължения, установени от съдилища, дължими към държавата или български юридически лица и граждани, освен ако притежанията на лицето не покриват задълженията или не е предадена надлежно изпълнена допълнителна гаранция.”

60. Член 29 от Закона за пребиваване на чужденците, доколкото е релевантен, предвижда, че чужденец може да получи отказ да напусне страната, когато той или тя дължи плащане на глоба или друго имуществено задължение към държавата. алинея 2 от Член 29 предвижда:

“Чужденец може да бъде отоизиран от компетентния държавен орган да напусне страната, ако са налице гаранции, че той (или тя) ще изпълни задълженията си или е депозирано обезпечение...”

61. През декември 1998 Законът за пребиваване на чужденците е заменен от Закона за чужденците.

62. Неговият Член 43 предвижда, че забрана за напускане на страната може да се наложи на чужденци или лица, които имат както българско, така и чуждо гражданство.

63. В първоначалния текст на Закон за чужденците от 1998, едно от основанията за такава забрана е неплатени дългове. Според Член 43 в сила от 2002, само ликвидни изискуеми задължения към държавата, в размер над 5,000 “нови” български лева (“BGN”) (приблизително EUR 2,500) могат да послужат като основание за забрана за напускане на страната.

64. На 1 април 1999 Законът за паспортите е заменен с ново законодателство- Закона за документите за самоличност.

65. Според Член 75(5) от новия закон, на български граждани, които дължат значителни суми на държавата може не се разреши да напуснат страната.

66. Според релевантните разпоредби, единствените основания, на които може да се вдигне забраната за напускане на страната са изплащането на задължението или депозит на достатъчно обезпечение. Забраната не подлежи на законово установена максимална продължителност.

В. Давност за парични вземания

67. Съгласно Член 22 от Закона за данъчното производство, в сила до 1 януари 2000, законово установеният давностен срок за данъчни и други публични вземания е пет години. Тази разпоредба остава приложима за всички данъчни вземания, чийто падеж е бил преди 1 януари 2000 (Решение по. 8179 от 25.08.2003 по дело по. 7256/02 на Върховния административен съд).

68. Съгласно Член 6 §§ 3 и 4 от Закона за събиране на държавните вземания от 1989, в сила до юни 1996 (приложим към вземанията с падеж преди юни 1996) и Член 4 §§ 3 и 4 от Закона за събиране на държавните вземания от 1996, в редакцията му в сила между юни 1996 и 1 януари 2000, нов петгодишен давностен срок почва да тече винаги когато данъчните власти предприемат действие за принудително изпълнение на вземането. Изглежда, че при висящо съдебното производство по данъчни вземания, се счита че е предприета мярка по предявяване на плащането (Решение по. 2352 от 16 март 2004 по дело по. 4396/03 на Върховния административен съд). Независимо от спирането или прекъсването на давността, данъчните вземания, чийто падеж е настъпил преди 1 януари 2000 се считат изтекли след петнадесет години (“абсолютен срок на давност”) (Член 6 § 5 от Закон за събиране на държавните вземания от 1989 и Член 4 § 5 от Закона за събиране на държавните вземания от 1996).

69. Към 1 януари 2000, новият Данъчно-процесуален кодекс регулира давностните срокове по отношение на вземания, които са с настъпил падеж след влизането му в сила. “Абсолютният давностен срок” по този Кодекс е десет години.

С. Отказ от българско гражданство

70. Съгласно Член 20 от Закона за българското гражданство, български гражданин, който пребивава постоянно зад граница и е получил чуждо гражданство може да подаде молба за отказ от българско гражданство. Молбата се обработва от Министерство на правосъдието. Окончателното решение се взема от Президента на републиката. Законът не изисква да се представи причина за отказа от българско гражданство. Постановлението на Президента не подлежи

на съдебен преглед (процедурно решение на Върховния административен съд no.1183 от 23.02.2001 по дело no. 9708/2000).

71. Според релевантния данъчен закон отказът от българско гражданство не е сред основанията, въз основа на които лице може да бъде освободено от задължението да заплаща данъчните си задължения

III. РЕЛЕВАНТНИ МЕЖДУНАРОДНИ МАТЕРИАЛИ

A. Ограничения на правото на човек да напуска страната си, наложени заради данъчни задължения

1. Ограничения във вътрешното право на страните-членки и други страни

(а) Страни с континентално право

72. В правото на няколко страни-членки възможността за налагане на забрана за напускане на страната е изрично предвидена: Хърватска, Молдова, Холандия, Словакия, Грузия, Полша, Русия, Украйна и Норвегия. В Гърция и Унгария, законовите разпоредби, разрешаващи ограничения на правото да се напуска страната поради данъчни задължения сега са отменени.

73. В повечето страни възможността да се прибегне до забрана за пътуване не е безусловна. В частност, в Хърватска може да се откаже молба за паспорт, ако има основателно съмнение, че кандидатът ще избегне плащане на данъчно задължение. В Холандия, правото предвижда, че може да се откаже или да се обяви за невалиден документ за пътуване, ако има основателна причина да се вярва, че лицето пренебрегва задължението си да заплати данъци. В Словакия може да се отнеме паспорт или да се откаже издаването му на гражданин при искане от съда или данъчните власти, когато лицето избягва прилагането на решение или го препятства, или има причина да се вярва, че той или тя ще направи това (свободата на чужденец да напуска страната също може да се ограничи). В Полша “неизпълнени задължения, констатирани от съд” могат да послужат за основание за забрана за пътуване само, ако има сериозна опасност задграничното пътуване на лицето да направи изпълнението на задължението невъзможно. В Норвегия, съгласно Закона за изпълнение на граждански иски 1992, на длъжника може да бъде забранено да напуска страната, ако това е от съществено значение за изпълнението на съдебно решение и запора на имуществото не дава достатъчно обезпечение (не може да се издаде заповед за забрана, ако предвид характера на делото и всички обстоятелства по него, това би било

непропорционално тежка мярка и заповедта автоматично спира действието си след три месеца).

74. Още една област, в която страните прибегват към забрана за пътуване, е производство по банкрут. Законодателството на няколко страни предвижда, че съд може да наложи забрана за напускане на страната на длъжник, за да гарантира явяването му пред съда (например Естония, Дания, Финландия, Италия, Норвегия). Правните системи на повечето страни-членки предвиждат забрана за напускане на страната по отношение на обвиняеми в наказателни производства.

(b) Юрисдикции по англосаксонско право

75. При юрисдикциите с англосаксонско право, забрана за пътуване може да се наложи чрез съдебно разпореждане.

(i) Обединеното кралство

76. В Обединеното кралство, данъчните власти може да поискат от съдилищата съдебно разпореждане *Mareva* (разпореждане, забраняващо на другата страна да се освобождава от активи извън страната), съдебно разпореждане по раздел 37(1) от Закона за Върховния съд 1981, за да се възпре другата страна да напусне юрисдикцията (“разпореждане *Bayer*”) или разпореждане “*ne exeat regno*”, старо разпореждане, което има почти същото действие.

77. Простият факт, че засегнатото лице не е платило, може да бъде достатъчен критерий за едно съдебно разпореждане. За да се получи разпореждане по раздел 37(1) за възпиране на лице да напусне страната, ищецът трябва да убеди съда, че е “необходимо и уместно” да се разреши заповедта, например, че другата страна разполага с информация, която отказва да разкрие и която, ако му се позволи да напусне Обединеното кралство, той никога няма да разкрие. Разпореждането за “*ne exeat regno*” може да се издаде, ако са удовлетворени няколко условия, като например, *inter alia*, причина да се вярва, че отсъствието на другата страна от правораздаването, може фактически да е в ущърб на ищеца при воденето на делото.

78. Тъй като горните разпореждания са вмешателства в свободата на субекта, те не трябва да продължават по-дълго от необходимото- т.е. докато другата страна е разкрила цялата информация, която е отказвала да разкрие. Разпорежданията могат да бъдат отменени на основание, че едно от изискваните условия не е фактически изпълнено, но също и на основания за ‘справедливост’.

(ii) Ирландия

79. Докато правото за пътуване в чужбина се признава за абсолютно конституционно право съгласно националната съдебна

практика, съдилищата също така признават и ограничения, в частност, когато има “неизпълнение на задължения”.

80. В граждански контекст, ирландските съдилища, както и английските съдилища, може да използват съдебните разпореждания *Mareva* или разпорежданията *Bayer*, както са описани по-горе. Върховният съд е постановил, че такива разпореждания могат да се издадат само при изключителни и необорими обстоятелства. Възможна причина да се вярва, че ответник възнамерява да не се яви при правораздаването с намерение да осуети правораздаването и/или съдебно разпореждане, е условие за разрешаване на съдебна забрана. Съдебната забрана не може да се налага с наказателна цел. Съдебната забрана не трябва да се разрешава, когато е достатъчна по-лека мярка и трябва да е с временен характер и да е ограничена за възможно най-кратък срок. Правото на ответника да пътува трябва да не надделява над онези на ищеца и правилното и ефикасно правораздаване.

2. Член 12 от Международен пакт за гражданските и политически права и практиката на Комисията за правата на човека към ООН

81. Член 12 от МПГПП, който служи за основа при изготвянето на Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията гласи, доколкото е релевантен:

“... (2) Всяко лице е свободно да напусне пределите е на всяка страна, включително и на своята.

(3) Гореспоменатите права не подлежат на никакви ограничения, освен ако такива, които не са установени със закон за защита на националната сигурност, обществения ред (*ordre public*), народното здраве и морал или правата и свободите на другите и са съвместими с другите права, признати в този пакт...”

82. Подготвителната работа по параграф 3 от Член 12 разкрива, че преди да се споразумеят за обща формулировка, съставителите са се опитали да излязат с изчерпателен списък на всички основания за ограничение. Първият проект съдържа над 14 причини, поради които може да се ограничи свободата на движение, включително данъчни задължения. Накрая, списъкът е изоставен в полза на една обща ограничителна клауза.

83. Комисията по правата на човека към ООН не е разглеждала конкретно въпроса с данъчните задължения, нито в Общия коментар No. 27 (1999) по Член 12 на МПГПП, нито в становищата по националните доклади в контекста на процедурата по мониторинг. Общ коментар No. 27 (1999) съдържа някои становища по тълкуването на Член 12:

“Член 12, алинея 3 ясно указва, че не е достатъчно ограниченията да служат за допустими цели; те трябва също да са необходими за тяхната защита.

Ограничителните мерки трябва да съответстват на принципа за пропорционалност; те трябва да са подходящи за постигането на техните защитни функции; трябва да са възможно най-необезпокоителния механизъм от онези, които могат да постигнат желания резултат и трябва да са пропорционални на интереса, който трябва да се защити.

Принципът за пропорционалност трябва да се спазва, не само в правото, което очертава ограниченията, но също и от административните и съдебни власти, при прилагането на правото. Държавите трябва да гарантират, че производствата, свързани с упражняване или ограничения на тези права, са експедитивни и че има основанията за прилагането на тези рестриктивни мерки.”

84. В контекста на процедурата по оплакването по делото *Miguel González del Río v. Peru*, Комисията е призована да разгледа пропорционалността на ограничението на свободата на жалбоподателя да напуска страната си, наложено в забавено съдебно производство. Тя постановява следното:

“Комисията е на мнение, че висящо съдебно производство може да оправдае ограниченията на правото на лице да напусне страната си. Но когато съдебното производство е забавено неоснователно, то ограничението на правото да се напуска страната не е оправдано. В този случай, ограничението на свободата на г-н Гонзалес да напусне Перу е било в сила седем години и датата на прекратяването му остава неопределена. Комисията счита, че тази ситуация нарушава правата на автора по Член 12, алинея 2...”

В. Ограничения за отказ от гражданство на основание данъчни задължения

1. Ограничения във вътрешното право на страните-членки и на други страни

85. Националните закони за гражданството като цяло предвиждат, че може да се приеме молба за отказ само, ако заинтересованото лице е придобило гражданство на друга държава или е дало гаранции, че ще придобие такова. Много държави също така изискват заинтересованото лице да пребивава за постоянно в чужбина.

86. В ред държави една молба за отказ може да се отхвърли във връзка с отбиване на военна служба (Австрия, Естония, Франция, Хърватска, Германия, Гърция, Латвия и Молдова), или ако въпросното лице е субект в наказателно производство, или трябва да излежи присъда, наложена от съд (Албания, Австрия, България, Гърция, Унгария, Литва, Румъния, Русия, Словакия и Украйна).

87. Правото на България, Хърватска, Унгария, Румъния и Словакия изрично предвижда, че лице не може да бъде освобождавано от гражданство, ако той или тя имат данъчни задължения към държавата. Също така, според правото на Албания, Естония, Финландия, Латвия и Русия “неудовлетворени задължения към държавата” – които очевидно

може да включват данъчни задължения- са основание за отказ на молба за отказ.

88. В Ирландия правото изрично разграничава отказ от гражданство от каквото и да е задължение като конкретизира, че отказът не освобождава лицето от задължения или налог, наложени му, или понесени преди прекъсването на връзката с нацията. В САЩ, подобно на това, актът за отказ от гражданство може да не окаже влияние на данъчните задължения на лицето.

2. Европейската конвенция за гражданството на Съвета на Европа ("ЕКГ")

89. ЕКГ, която влезе в сила за няколко страни през 2000, беше подписана от България през 1998 и ратифицирана през февруари 2006 (влязла в сила за България на 1 юни 2006). Нейният Член 8 предвижда:

“Загубване на гражданството по инициатива на лицето

1. Всяка държава, трябва да разрешава освобождаване от нейното гражданство, при условие че въпросните лица не остават без гражданство.

2. Въпреки това държава - страна по конвенцията, може да предвиди в своето вътрешно законодателство, че само гражданите, постоянно пребиваващи в чужбина, могат да се отказват от гражданството си”

90. Според Обяснителния доклад, не е приемливо да се отхвърли молба за отказ просто, защото лице, постоянно пребиваващо в друга страна, има военни задължения в страната на произход или защото в страната на произход срещу това лице има висящо гражданско или наказателно производство. Гражданското или наказателното производство са независими от гражданството и могат да напредват нормално, дори ако лицето се откаже от нейното или неговото гражданство по произход (параграфи 78 и 81 от доклада).

91. Член 11 от ЕКГ изисква “...решенията, свързани с придобиването, запазването, загубването, възстановяването на нейното гражданство или издаването на удостоверение за гражданство, да бъдат мотивирани в писмен вид.”

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА ОТНОСНО ЗАБРАНАТА ЗА ПЪТУВАНЕ И ТВЪРДЯНА ЛИПСА НА ЕФИКАСНО ПРАВНО СРЕДСТВО ЗА ЗАЩИТА СРЕЩУ НЕЯ

92. Жалбоподателката се оплаква, че над девет години не ѝ е било разрешавано да напуска България. Според нея забраната е била

незаконосъобразна и неоснователна. Жалбоподателката подчертава факта, че семейството и е живееело в Австрия.

93. Съдът има юрисдикцията да преразгледа обстоятелствата, от които се оплаква един жалбоподател в светлината на изискванията на Конвенцията като цяло. При изпълнение на тази задача, той, очевидно, е свободен да обяснява фактите по делото, както счете, че са доказани от представените му доказателства, да дава правно характеризирание, различно от онова, представено от жалбоподателя или, ако е необходимо, да разгледа фактите по различен начин; освен това, да вземе предвид не само първоначалната жалба, но също и допълнителните документи, предназначени за допълване на същата като елиминира първоначалните пропуски или неясноти (виж *K.-H.W. v. Germany* [ДВ], no. 37201/97, § 107, ЕСПЧ 2001-II (извадки), *Camenzind v. Switzerland*, решение от 16 декември 1997, Доклади на окончателни и преходни решения. 1997-VIII, § 50 и *Foti and Others v. Italy*, решение от 10 декември 1982, серия А no. 56, п. 15–16, § 44).

94. Като отчита обстоятелствата по настоящото дело, Съдът счита, че твърдяната намеса в свободата на движение на жалбоподателката, защитено от Член 2 на Протокол No. 4 към Конвенцията и твърдяната липса на ефикасно вътрешно-правно средство за защита в това отношение (Член 13 от Конвенцията) са в сърцевината на делото.

А. Допустимост

1. Юрисдикция на съда *ratione temporis*

95. Както отбелязва Правителството по отношение на оплакванията по Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията поотделно и във връзка с Член 13 от Конвенцията, юрисдикцията *ratione temporis* на Съда започва на 4 ноември 2000, датата, на която Протокол No. 4 влиза в сила по отношение на България. Въпреки това, Съдът може да вземе предвид фактите и решенията преди тази дата, доколкото те остават релевантни след 4 ноември 2000.

96. Доколкото оплакванията на жалбоподателката попадат за разглеждане по Член 8 от Конвенцията, поотделно и във връзка с Член 13, Съдът има юрисдикция *ratione temporis* да разгледа релевантния период в цялата му продължителност, тъй като Конвенцията е влязла в сила за България на 7 септември 1992.

2. Член 35 § 1 от Конвенцията

97. Правителството заявява, че жалбоподателката не е изчерпала всички вътрешно-правни средства за защита и не е спазила 6-месечния срок по Член 35 § 1 от Конвенцията.

98. В подкрепа на това твърдение, Правителството заявява, че жалбоподателката е подала жалбата си преди решенията на вътрешните власти по някои от нейните обжалвания, че някои от възбудените производства са били все още висящи и че по делото на жалбоподателката е имало няколко отделни административни решения, които следва да се считат за отделни актове на властите.

99. Жалбоподателката отговаря, че се е опитала да се възползва максимално от всички възможни съдебни и административни средства за защита.

100. Съдът отбелязва, че жалбоподателката е обжалвала многократно релевантните административни решения, включително пред най-висшата юрисдикция в България. След влизането в сила в България на Протокол No. 4 към Конвенцията, тя е подала допълнителни административни жалби и съдебна жалба, и изрично е повдигнала пред вътрешните власти оплакванията, които поддържа пред Съда (виж, *inter alia*, горните параграфи 32-44 и 55). Правителството не претендира, че жалбоподателката би имала подобър шанс да се защити, ако би завела и други обжалвания от същия вид и не се е обърнала към друго ефикасно средство за защита, което би могла да използва, но не го е направила.

101. Относно шестмесечния срок, Съдът отбелязва, че оплакванията на жалбоподателката касаят забрана срещу нея да напуска България, която ѝ е наложена през 1995 на основание на неплатени данъчни задължения и е в сила без прекъсване до 27 август или 1 септември 2004 (виж горните параграфи 17 и 46). При такива обстоятелства, шестмесечният срок би започнал да тече след довеждането до край на ситуацията, от която се оплаква. Фактът, че забраната периодично е потвърждавана и че няколко производства са произтекли от нея, не може да доведе до заключението, че събитията, срещу които се оплаква са се състояли от отделни и несвързани случаи, така че нов шестмесечен срок да започва да тече след всяко релевантно решение. Следователно, достатъчно е да се отбележи, че по настоящото дело първоначалната молба и допълнителните жалби на основание Член 2 от Протокол No. 4 са подадени през периода, когато забраната за пътуване е била в сила.

102. В обобщение, Съдът констатира, че жалбоподателката е изчерпала всички вътрешно-правни средства за защита и е подала жалбите относно забраната за пътуване в съответствие с Член 35 § 1 от Конвенцията.

3. Други основания за недопустимост

103. Някои от събитията, от които се оплака, са били предмет на жалба по. 28411/95, която е обявена за недопустима от бившата Комисия (решение от 11 април 1997, DR 89, р. 83). Обаче, настоящото

дело засяга основно една продължителна ситуация и новите факти от 1997 представляват “релевантна нова информация” по смисъла на Член 35 § 2 (b) от Конвенцията. Поради това, жалбата не е по същество същата, като жалба по. 28411/95 и не може да бъде отхвърлена на това основание.

104. Освен това, Съдът счита, в светлината на твърденията на страните, че жалбите касаящи забраната за пътуване и твърдяната липса на ефикасни средства за защита в това отношение, повдигат спор по съществото и правото съгласно Конвенцията, чието решаване изисква разглеждане по същество. Следователно, Съдът заключава, че жалбите не са явно необосновани по смисъла на Член 35 § 3 от Конвенцията. Не са констатирани други основания за обявяването им за недопустими.

В. Съществото

1. Твърдяно нарушение на Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията

105. Тази разпоредба гласи, доколкото е релевантна:

“... 2. Всеки е свободен да напусне пределите на всяка държава, включително и на своята

3. Упражняването на [това] право не подлежи на никакви ограничения, освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за поддържане на обществения ред, за предотвратяване на престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите...”

(а) Аргументи на страните

106. Жалбоподателката твърди, *inter alia*, че е била жертва на неправомерна и произволна репресия. Забраната за пътуване е била незаконосъобразна и е довела до десетгодишния ѝ затвор в страна, която е искала да напусне.

107. По отношение на твърдяната незаконосъобразност на мерките срещу нея, жалбоподателката твърди, че в свое решение от 1992-1994, Българските власти не са разграничили нейната дейност като физическо лице, ангажирано в търговия и нейното положение на управител на австрийската фирма, която притежава. Това е довело до погрешна оценка на данъчните ѝ задължения. В действителност тя не е дължала данъци. Жалбоподателката също се оплаква, че правното основание за наложената ѝ забраната за пътуване е било неясно, тъй като властите са се позовали на различни правни разпоредби по различни решения.

108. Правителството заявява, че мерките срещу жалбоподателката са били законосъобразни и необходими в едно демократично общество

за поддържане на *ordre public* и защитата на правата и свободите на другите. Като подчертава, че жалбоподателката е дължала значителни суми за данъци и е отказвала да плати, оспорвайки задължението си, Правителството счита, че мярката срещу жалбоподателката е наложена на индивидуална основа, като се отчита поведението ѝ. Също така, жалбоподателката е притежавала и управлявала фирма в Австрия, а не в България, което, както се твърди, означава, че няма гаранция за плащането. Спазен е принципът на пропорционалност.

(b) Преценка на Съда

109. Член 2 от Протокол No. 4 гарантира на всяко лице, правото на свобода на движение, включително правото да напуска всяка страна заради друга страна по негов избор, в която той или тя може да бъде допуснат. Всяка мярка, ограничаваща това право трябва да е законосъобразна, да преследва една от законните цели, цитирани в третия параграф на гореспоменатата разпоредба на Конвенцията и да постига справедлив баланс между обществен интерес и правата на индивида (виж *Baumann v. France*, решение от 22 май 2001, Доклади на окончателни и преходни решения. 2001-V, р. 217, § 61).

(i) Дали е имало вмешателство

110. Забраната срещу жалбоподателката да напуска България представлява вмешателство на обществените власти в правото ѝ да напуска страната, гарантирано от Член 2 § 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията.

111. Следователно, трябва да се установи, дали вмешателството е законно и необходимо в едно демократично общество за постигане на справедлива цел.

(ii) Законност

112. Жалбоподателката е дължала значителна сума за данъци, както е установено от окончателните съдебни решения, влезли в сила преди оспорваните събития. Жалбата на жалбоподателката, че тези решения са били произволни, е отхвърлена от бившата Комисия като явно необоснована (виж частично решение от 12 април 1996 по жалба по. 28411/95). Макар че изглежда, че има известна неяснота по отношение дали Закона за паспортите или друго релевантно законодателство по пребиваването на чужденците са се прилагали по отношение на забраната за пътуване, наложена на жалбоподателката (която е имала двойно гражданство до 2004), българските съдилища са разгледали подробно нейните аргументи и са ги отхвърлили в обосновани решения (виж параграфи 20-24 по-горе). Въз основа на представените пред него материали, Съдът е удовлетворен, че забраната срещу

жалбоподателката да напуска България е имала правна основа в българското право.

113. Според Съда, останалите въпроси, свързани със законността на забраната за пътуване, в частност, предвидимостта и яснотата на правните актове на властите по отношение на продължителността на забраната за пътуване, изчисленията на задължението, и въпроса за давността, са тясно свързани с въпроса за пропорционалността и следват да бъдат разгледани като аспект от него по алинея 3 от Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията (виж, *mutatis mutandis*, *T.P. and K.M. v. the United Kingdom*, [GC], no. 28945/95, ЕСПЧ 2001-V, § 72, и *Chapman v. the United Kingdom* [GC], no. 27238/95, ЕСПЧ 2001-I, § 92).

(iii) *Справедлива цел*

114. Целта на намесата в правото на жалбоподателката да напуска България е била да гарантира плащането на значителна сума за данъци, дължима от нея.

115. Съдът отбелязва, че Член 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията, който третира защитата на собствеността, запазва правото на държавата да въвежда такива закони, каквито счете за необходими с цел гарантиране на плащането на данъци. България е страна по Протокол No.1 към Конвенцията.

116. В правото на няколко страни –членки на Съвета на Европа, при определени обстоятелства и ако подлежат на условия, неплатените данъци могат да са основание за ограничения на свободата на движение на длъжника (виж горните параграфи 72-80). Целта на такива ограничения е, както в настоящия случай, да се запази *ordre public* и защитят правата на другите.

117. Поради това, Съдът счита, че наложената на жалбоподателката забрана за пътуване е имала справедлив цел съгласно Член 2 от Протокол No. 4.

(iv) *Пропорционалност*

118. Страните не са представили убедителни доказателства за точния размер на дълга, дължим от жалбоподателката. От налагането на забраната за пътуване, са направени няколко оценки и цифрите се различавали (виж горните параграфи 19, 26, 27, 29 и 39). Между 1992, когато данъчните власти са потърсили плащане, и 2004, когато задължението е обявено за изтекло по давност, неговият размер е намалял в резултат от обезценката на българската валута. Независимо от тези факти, изглежда, че към ноември 2000, когато в България влиза в сила Протокол No. 4, жалбоподателката е дължала равностойността на поне EUR 150,000, вероятно повече (виж параграфи 26 и 27 по-горе).

119. Общественият интерес за възстановяване на неплатен данък с такъв размер може да даде основание за подходящи ограничения на правата на жалбоподателката. Държавите имат известна граница на преценка, за да организират и рамкират фискалните си политики и да създадат мерки, за да гарантират плащането на данъците (виж, *mutatis mutandis*, *Hentrich v. France* решение от 22 септември 1994, серия А no. 296-A, § 39).

120. Съдът, обаче, отбелязва, че към ноември 2000, когато Протокол No. 4 към Конвенцията влиза в сила в България (виж горния параграф 95 относно компетенцията на Съда *ratione temporis*), забраната срещу жалбоподателката да напуска страната е била в сила над пет години. Освен това, тя е останала непроменена още почти четири години- до септември 2004.

121. Дори когато ограничението на личната свобода на движение първоначално е основателно, автоматичното ѝ поддържане през продължителен период, можа да се превърне в непропорционална мярка, накърнявайки правата на личността (виж *Luordo v. Italy*, no. 32190/96, 17 юли 2003, *mutatis mutandis İletmiş v. Turkey*, no. 29871/96, 6 декември 2005, и подобни положения, приети от Комисията по правата на човека към ООН по делото *Miguel González del Río v. Peru* – виж горния параграф 84).

122. От принципа за пропорционалност следва, че ограничаване на правото да се напуска една страна на основание неплатени задължения, единствено може да е оправдано за срока, за който служи на целта си – възстановяване на задължението (виж *Napijalo v. Croatia*, no. 66485/01, 13 ноември 2003, §§ 78-82).

123. Това означава, че такова ограничение не е равно на *de facto* наказание за невъзможността да плати.

124. По мнение на Съда, властите нямат право да поддържат свръх продължителен срок на ограничение върху свободата на движение на личността без периодична преценка на основанието за това в светлината на фактори като дали данъчните власти са положили разумни усилия, за да съберат задължението си чрез други способности и вероятността напускането на страната от длъжника да подрони шансовете да се съберат парите.

125. По делото на жалбоподателката не изглежда данъчните власти да са се старали активно да си съберат дълга, нито преди, нито след влизането в сила за България на Протокол № 4 към Конвенцията. В частност, след 1993, не са положени нови усилия да се изземат активи или движимо имущество на жалбоподателката в България. Сумата от USD 50,000 дължима от нея е била запорирана до 3 януари 1999, но никога не е изземвана и след тази дата е върната на жалбоподателката. Възможността да се разследват ресурсите на жалбоподателката в Австрия, ако има такива, никога не е планирана от властите (виж

горните параграфи 14-47 и 53-56). Съдът счита, че неизползването от властите на очевидни средства за събиране на поне част от дълга, подкопава позицията на ответното Правителство, че забраната за пътуване остава необходима за събирането му или пропорционална на трайното ограничение, наложено на свободата на движение на жалбоподателката.

126. Противно на твърдението на ответното Правителство, периодичните “препотвърждавания” на забраната за пътуване не са основани на анализ на отношението на жалбоподателката, на информация за нейните ресурси или на конкретна индикация, че шансовете за възстановя не биха били застрашени, ако тя получи разрешение да напусне страната. Не е отчетен факта, че жалбоподателката има семейство в чужбина. Нито административните решения, свързани с забраната за пътуване, нито решенията на съдилищата, които ги потвърждават, са съдържали някакъв анализ на пропорционалността, нито преди, нито след влизането в сила на Протокол No.4 към Конвенцията по отношение на България (виж параграфи 17, 19, 23, 28, 34, 36, 37 и 39-44 по-горе).

127. Това е така, защото приложимото право третира като не релевантен въпроса дали данъчните власти са положили усилия, за да гарантират плащането по друг начин, отношението на длъжника и неговата или нейната потенциална способност да го заплати Единствените основания, на които е можела да се вдигне забраната за пътуване, били плащане, предоставяне на достатъчно обезпечение (очевидно разбрано като обезпечение, покриващо пълната стойност) или, както се е случило всъщност, погасяване на дълга по давност (виж горните параграфи 36, 37, 39 и 57-66). При тези обстоятелства, забраната за пътуване всъщност е била автоматична мярка с неопределена продължителност. Годишните “потвърждавания” са били просто информационни бележки, удостоверяващи, че жалбоподателката не е платила, които водят до автоматично оставане в сила на забраната за пътуване, без преразглеждане на нейното основание и пропорционалност (виж параграф 41 по-горе).

128. Съдът счита, че “автоматичният” характер на забрана за пътуване, противоречи на задължението на властите по Член 2 от Протокол No. 4 да полагат необходимата грижа, всяка намеса в правото да се напуска една страна да е оправдана и пропорционална по време на продължителност, според индивидуалните обстоятелства по делото. Той отбелязва в този контекст, че във вътрешното право на ред страни-членки, забраната за напускане на страната за неплатени данъци, може да се налага единствено, ако има конкретни основания да се вярва, че засегнатото лице ще избегне плащането, ако му се разреши да пътува зад граница. Също така, в ред страни има ограничения на продължителността на рестрикциите (виж горните

параграфи 73, 77-80). Независимо от избрания подход, принципите за пропорционалност трябва да се прилагат в правото и практиката. Това не е направено в настоящото дело.

129. Освен това, българските власти никога не са изяснявали датата, на която е изтекла релевантната давност и са правили различни калкулации на размера на задължението. Начинът, по който властите са работили с годишните “потвърждения” и въпроса с давността- чрез вътрешни бележки, които не са били оповестявани на жалбоподателката трудно може да се съгласува с принципа за правна сигурност, присъщ на Конвенцията. В това отношение, релевантното право не осигурява достатъчни процедурни гаранции срещу произволност (виж горните параграфи 27, 29, 39, 41, 43-45 и 67-69).

130. В обобщение, като отчита автоматичния характер на забраната за пътуване, неотдаване на дължимото внимание от властите на принципа за пропорционалност, липсата на яснота в релевантното право и практика по отношение на някои релевантни въпроси и факта, че забраната срещу жалбоподателката да напуска България е поддържана през продължителен период, Съдът счита, че тя е непропорционална на преследваната цел. Следователно, налице е нарушение на правото на жалбоподателката да напуска всяка страна, така както е гарантирано от Член 2 § 2 от Протокол No. 4.

2. Твърдяно нарушение на Член 8 от Конвенцията

131. Тази клауза гласи, доколкото е релевантно:

“1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот...

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

(а) Аргументи на страните

132. Жалбоподателката заявява, че забраната за пътуване, която тя счита за незаконосъобразна и произволна, е разрушила личния и семейния ѝ живот. В частност, невъзможността да прекарва време със съпруга, дъщеря си и внуците, които живеят в Австрия е била изключително болезнена.

133. Правителството заявява, че съпругът и дъщерята на жалбоподателката са били свободни да я посещават в България. Също така, жалбоподателката има тесни роднински връзки с България, където живеят нейните майка и брат. Като се приеме, че може да е имало намеса в правото на зачитане на семейния живот на

жалбоподателката, Правителството е на мнение, че това е било законосъобразно и пропорционално на преследваната справедлива цел.

(b) Преценка на Съда

134. Съдът разглежда по Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията горното оплакване на жалбоподателката, че забраната да напуска България е била непропорционална мярка, която е оказала негативно влияние. Въпреки че времевият обхват на компетентността му по Член 2 от Протокол No. 4 не обхваща периода преди ноември 2000, Съдът взема предвид подхода на властите, законодателството и решенията, които не са претърпели релевантни съществени промени от налагането на забраната за пътуване. При тези обстоятелства, Съдът не намира за необходимо да разгледа по същество същите факти и решения и по Член 8 на Конвенцията. Съдът също така отбелязва, че част от периода, предхождащ влизането в сила на Протокол No. 4 по отношение на България, е бил предмет на решението от 11 април 1997 на бившата Комисия (виж параграф 25 по-горе), която разглежда оплакванията на жалбоподателката от гледната точка на Член 8 от Конвенцията

3. Твърдяно нарушение на Член 13 във връзка с Член 8 и Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията

135. Член 13 предвижда:

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

(a) Аргументи на страните

136. Жалбоподателката твърди, че опитите ѝ да получи преразглеждане на забраната да напуска България са били безрезултатни, тъй като власите са действали произволно и са отказали да разгледат аргументите и.

137. Правителството заявява, че многобройните оплаквания и обжалвания на жалбоподателката са били надлежно разгледани от властите, които са излезли с обосновани решения. Фактът, че обжалванията са били неуспешни, не означава, че наличните за нея средства за защита са били неефикасни.

(b) Преценка на Съда

138. Когато има приемлива претенция, че действие на властите е накърнило правото на личността да напуска страната си, гарантирано от Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията, или правото на зачитане на личния и семейния живот, защитено от Член 8 на

Конвенцията, Член 13 от Конвенцията изисква правната система да предоставя на заинтересованото лице ефикасна възможност да възрази срещу оспорваната мярка и релевантните въпроси да се разгледат с достатъчни процедурни гаранции и акуратност от подходящ вътрешен съд, който предлага адекватни гаранции за независимост и безпристрастност (виж, *mutatis mutandis*, *Shebashov v. Latvia* (реш.), 9 ноември 2000, по. 50065/99 и *Al-Nashif v. Bulgaria*, по. 50963/99, 20 юни 2002).

139. Няма съмнение, че оплакванията на жалбоподателката по Член 8 и Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията по отношение на забраната да напуска България са приемливи. Поради това, тя е имала право на ефикасна процедура за обжалване в българското право.

140. Българското право предвижда възможността да се обжалва по съдебен ред постановлението, налагащо забрана за напускане на страната. Обжалванията на жалбоподателката срещу забраната за пътуване са разгледани от съдилищата, които са излезли с обосновани решения.

141. В анализа си, обаче, съдилищата са бил загрижени единствено за формалната законосъобразност на забраната и въпроса дали жалбоподателката е платила задължението си или е осигурила достатъчно обезпечение. Вече удовлетворени, че тя не е платила, съдилищата и административните власти автоматично са потвърдили забраната за пътуване срещу жалбоподателката. Продължителността на ограниченията, наложени на жалбоподателката, потенциалната способност на жалбоподателката да плати, въпроси като дали данъчните власти са използвали други начини за събиране на задължението и дали е имало конкретна информация, указваща, че вдигането на забраната може да доведе до компрометиране на шансовете за събиране на дълга, всички те са били нерелевантни. Правото на жалбоподателката на зачитане на личния и семейния живот също са счетени за нерелевантни и не е направен опит да се прецени дали продължителните ограничения след изтичането на определен период от време, все още са били пропорционална мярка, постигаща справедлив баланс между обществения интерес и правата на жалбоподателката (виж горните параграфи 23, 25, 28, 34, 36, 37, 39-44 и 57-66).

142. Обаче, вътрешната апелативна процедура не може да се счита ефикасна по смисъла на Член 13 от Конвенцията, освен ако тя не предоставя възможност да се борава със същността на “приемливото оплакване” по Конвенцията и да предостави подходяща защита. Като дава директен израз на задължението на държавите да защитава правата на човека най-напред и най-вече със собствените си правни системи, Член 13 утвърждава допълнителна гаранция за лицето, за да може той или тя ефективно да се ползва от тези права (виж *Kudla v.*

Poland [GC], no. 30210/96, ЕСПЧ 2000-XI, § 152, и *T.P. and K.M. v. the United Kingdom* [GC], no. 28945/95, ЕСПЧ 2001-V, § 107).

143. Ограниченият обхват на преразглеждането, предоставен от българското право по делото на жалбоподателката, не изпълнява изискванията на Член 13 от Конвенцията във връзка с Член 8 и Член 2 от Протокол No. 4. Тя не е имала никакво друго ефикасно средство за защита по българското право. Следователно, налице е нарушение на Член 13 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОТХВЪРЛЯНЕТО НА МОЛБАТА НА ЖАЛБОПОДАТЕЛКАТА ЗА ОТКАЗ ОТ БЪЛГАРСКО ГРАЖДАНСТВО

144. Жалбоподателката се оплаква, че молбите ѝ за отказ от българско гражданство многократно са били отхвърляни, което, според нея, накърнява правата ѝ по Конвенцията. Тя също се оплаква, позовавайки се на Членове 6 и 13 от Конвенцията, че отказите са били неоснователни и не са подлежали на обжалване.

145. Съдът счита, че тези оплаквания следва да се разгледат по Член 8 и 13 от Конвенцията.

A. Допустимост

146. Правителството не коментира допустимостта на горните оплаквания.

147. Съдът счита, в светлината на твърденията на страните, че оплакванията относно отказа на молбите на жалбоподателката за отказ от българско гражданство повдигат сериозни въпроси относно факта и правото на основание на Конвенцията, чието решаване изисква разглеждане по същество. Поради това, Съдът заключава, че оплакванията не са явно необосновани по смисъла на Член 35 § 3 от Конвенцията. Не са установени други основания за обявяването им за недопустими.

B. Съществуто

1. Тези на страните

148. Правителството приема, че неплатеното задължение на жалбоподателката е било основното основание за отказ на молбите ѝ за отказ от българско гражданство. То заявява, обаче, че отказът не е оказал влияние върху личния и семейния ѝ живот. В частност, правото

на жалбоподателката да напуска страната не е зависило от това дали тя остава българска гражданка.

149. Доколкото отказът на молбите на жалбоподателката за отказ от българско гражданство, може да се разглежда като намеса в правата по Член 8, Правителството, позовавайки се на тезата си относно забраната за пътуване (виж параграф 112 по-горе), заявява, че намесата е била законосъобразна и пропорционална.

150. Жалбоподателката заявява, че тя е желала да се откаже от българското си гражданство, тъй като се е чувствала австрийка поради работата си и семейния си кръг, поради факта, че според австрийското право тя не може да има двойно гражданство и също така защото не е желала да има български документи за самоличност. Жалбоподателката също се позовава на твърденията си във връзка със забраната да напуска България

2. Преценка на Съда

151. Въпреки че “правото на националност”, подобно на това в Член 15 от Общата декларация за правата на човека, не е гарантирано от Конвенцията или Протоколите към нея, Съдът и преди е заявявал, че не е изключено един произволен отказ на гражданство при определени обстоятелства да повдигне спорен въпрос по Член 8 на Конвенцията поради влиянието на такъв отказ върху личния живот на индивида (виж *Karashev v. Finland* (реш.), no. 31414/96, ЕСПЧ 1999-II, с препратки и *Slivenko v. Latvia* (реш.) [GC], no. 48321/99, ЕСПЧ 2002-II (извадки)).

152. В настоящото дело, оплакването на жалбоподателката не засяга отказа на гражданство, а нейното желание да се откаже от българското си гражданство и отказът на властите, до декември 2004, да приемат молбата и.

153. Съдът счита, че Конвенцията или Протоколите към нея не гарантират право на отказ от гражданство. По такива въпроси се прилагат други релевантни международни инструменти и националното право на страните-членки (виж горните параграфи 89-95).

154. Въпреки това, Съдът не може да изключи, че произволен отказ на молба за отказ от гражданство може при определени изключителни обстоятелства да повдигне спор по Член 8 от Конвенцията, ако такъв отказ има влияние върху личния живот на лицето.

155. В настоящия случай, спорният отказ не води до никакви правни или практически последици, които влияят негативно на правата на жалбоподателката или нейния личен живот.

156. В частност, по отношение на твърдението на жалбоподателката, че според австрийското право тя не може да има двойно гражданство, Съдът отбелязва, че жалбоподателката е

получила австрийско гражданство през 1989 и не е показала, че според австрийското право съществува опасност да загуби австрийското си гражданство на основание отказа на молбата ѝ за отказ от българско гражданство (виж горните параграфи 9 и 51). Следователно, отказът на българските власти не е оказал влияние на австрийското ѝ гражданство.

157. Освен това, по отношение на свободата на движение на жалбоподателката и възможността да пътува до Австрия и да общува с професионалния и семейния кръг там, отбелязано е, че по време на релевантния период то е били ограничени на основание наложената и забрана за пътуване заради неплатени данъци, а не във връзка с българското ѝ гражданство. Според релевантното право, такива ограничения на правото да напуска България могат да са налагат по отношение на български и чужди граждани на едни и същи по съществото си основания (виж параграфи 58-65 по-горе). В допълнение, според българския данъчен закон, отказът от гражданство не може да доведе до освобождаване на лицето от задължението да заплати задължението си (виж горния параграф 71).

158. Жалбоподателката също заявява, че оспорваните откази са оказали негативно влияние, тъй като се е чувствала австрийка и не е искала да има български документи за самоличност. При конкретните обстоятелства по настоящото дело, Съдът не може да приеме, че твърдяното емоционално страдание в резултат от “насилването” на жалбоподателката да остане българска гражданка, се равнява на намеса в правото на зачитане на личния ѝ живот, така както е защитено от Член 8 от Конвенцията.

159. Съдът заключава, че отказът на молбите на жалбоподателката за отказ от гражданство не са вмешателство в правото ѝ на зачитане на личния живот по смисъла на Член 8 от Конвенцията и че тя не е имала приемлива претенция съгласно тази разпоредба. Следователно няма нарушение на Член 8 в това отношение и Член 13 не се прилага.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

160. Член 41 от Конвенцията предвижда:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение. Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

1. Имуществени вреди

161. Жалбоподателката поддържа тезата, че ако не е била забраната да напуска страната, тя е щяла да работи за австрийската си компания и е щяла да получи пенсионни права, които да и дадат възможност да получава EUR 59,044 като пенсия на възраст между 60 и 66 (т.е. за периода 2006–2012) и допълнителни EUR 106,984 за възрастта между 66 и 84 (т.е. за периода 2012–2030). Жалбоподателката претендира, допълнителни EUR 43,100 за разходи за телефонни разговори между нея и съпруга ѝ в Австрия за период от девет години, EUR 27,000 за пътните разходи на съпруга ѝ между Австрия и България, EUR 54,000 за загуби в резултат от факта, че жалбоподателката и съпругът ѝ е трябвало да поддържат две отделни домакинства, вместо едно, и EUR 20,500,000 за пропуснати ползи от бизнес дейности, които би предприела, ако не е била забраната да напуска България. В срока, предвиден за тази цел, жалбоподателката е подала копие от експертно становище относно, *inter alia*, вероятните печалби, които жалбоподателката би реализирала, ако би продължила вноса на кафе след 1993 и нейните разходи по отношение на съдебното производство по данъчното ѝ задължение. Тя също е представила документи за бизнес проект в Австрия.

162. Правителството заявява, че претенциите са прекомерни, не са подкрепени с доказателства и са за твърдени загуби, които не са пряк резултат от спорните събития.

163. Съдът счита, че претенциите на жалбоподателката не са подкрепени с убедителни доказателства. Претенциите по отношение на твърдените пенсионни права и загуби от нереализирани бизнес проекти са основани на предположения, а не на действителни факти. Жалбоподателката не е заявила защо не е било възможно да извършва бизнес дейността си от София. По отношение на телефонните разговори, пътните разходи и разходите по поддръжката на две домакинства, Съдът отбелязва, че даже преди наложената на жалбоподателката забрана да напуска България между 1991 и 1995, тя е прекарвала по-голяма част от времето си там и е останала в България

след вдигането на забраната за пътуване през 2004 (виж горните параграфи 11 и 47). При тези обстоятелства претенциите за имуществени вреди се отхвърлят.

2. Неимуществени вреди

164. Жалбоподателката претендира за EUR 1,500,000 за претърпени страдания, в частност, раздялата със съпруга, дъщерята и внуците, и с приятелите в Австрия.

165. Правителството заявява, че претенцията е прекомерна.

166. Съдът счита, че жалбоподателката навярно е понесла неимуществени вреди в резултат от нарушения на правата ѝ, констатирани по настоящото дело. При определяне на сумата, Съдът взема предвид факта, че дори преди забраната да напуска България между 1991 и 1995, жалбоподателката е прекарвала голяма част от времето си там и е останала в България след вдигане на забраната през 2004 (виж горните параграфи 11 и 47). Като отчита горното, а и всички обстоятелства по делото като цяло, Съдът, решавайки по справедливост, отсъжда EUR 5,000 за неимуществена вреда.

В. Разходи и разноски

167. Жалбоподателката претендира за EUR 32,840 за адвокатски хонорар в България и в Австрия. Тя е представила копие от фактурата, предоставена от австрийския адвокат за свършената работа по различни въпроси, включително, данъчното производство срещу жалбоподателката в България и наложената ѝ забрана да напуска България.

168. Правителството заявява, че претенциите са прекомерни и не са подкрепени с релевантни доказателства.

169. Съдът счита, че жалбоподателката със сигурност е направила разходи за съдебни такси във връзка със забраната да напуска България и производството пред Съда. Обаче, някои от исковете очевидно касаят данъчното производство срещу жалбоподателката, а не забраната за пътуване, която е довела до констатирането на нарушение на Конвенцията по настоящото дело. Освен това, намаляване трябва да се приложи на основание на факта, че някои от оплакванията на жалбоподателката са отхвърлени. Като взема предвид всички релевантни обстоятелства, Съдът присъжда EUR 5,000 за разходи и разноски.

С. Лихва за просрочване

170. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочване да е базирана на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към които следва да се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ,
СЪДЪТ ОТСЪДИ

1. *Единодушно обявява* жалбата за допустима;
2. Единодушно *установява* нарушение на Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията по отношение на забраната срещу жалбоподателката да напуска България;
3. *Постановява* с шест на един глас, че не е необходимо да се разглежда отделно оплакването по Член 8 от Конвенцията по отношение на забраната на жалбоподателката да напуска България;
4. Единодушно *установява* нарушение на Член 13 от Конвенцията във връзка с Член 8 от Конвенцията и Член 2 от Протокол No. 4 към Конвенцията по отношение на забраната срещу жалбоподателката да напуска България;
5. Единодушно *установява* нарушение на Член 8 и 13 от Конвенцията по отношение на отказа на молбата на жалбоподателката за отказ от българско гражданство;
6. Единодушно *отсъжда*
 - (а) Ответната държава да заплати на жалбоподателката в тримесечен срок от датата на влизане на решението в сила, съгласно член 44, § 2 от Конвенцията, следните суми:
 - (i) EUR 5,000 (пет хиляди евро) за неимуществени вреди;
 - (ii) EUR 5,000 (пет хиляди евро) за разходи и разноски;
 - (iii) евентуално дължимите данъци и такси върху посочените по-горе суми;
 - (b) от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до разплащането, ще се дължи проста лихва върху сумата при ниво, равно на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;
7. *Отхвърля* единодушно останалата част от претенцията на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и известно писмено на 23 май 2006 г., в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия УЕСТЕРДИК
Registrar

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Председател

Съгласно Член 45 § 2 от Конвенцията и Правило 74 § 2 от Правилника на Съда, към това решение се прилага особеното мнение на г-н Маруст.

П.Л.
К.У.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ МАРУСТ

За мое съжаление, не споделям мнението на болшинството, че няма нарушение на Член 8 по отношение на оплакването на жалбоподателката за забраната за пътуване, и че преценката на съда и заключенията в това отношение трябва да се ограничат до Член 2 от Протокол No. 4. Аз съм на мнение, че по това дело е нарушен и Член 8 поради следните причини:

Според моето разбиране, обхватът на Член 2 от Протокол 4 е стеснен и се отнася, *stricto sensu*, към свободата на предвижване и свободата да се избира местоживеенето. Той ясно не покрива всички проблеми и оплаквания, повдигнати от жалбоподателката. Очевидно е, че наложените на жалбоподателката ограничения на правото ѝ на предвижване имат пряко влияние върху личния и семейния ѝ живот. Трудно е да се повярва, че фактът, че на жалбоподателката е било забранявано в продължение на девет години и половина да напуска България и така не е могла да посещава съпруга си, пълнолетната си дъщеря и внуците, които живеели в Австрия, не е оказал негативно влияние на семейния и живот. Това, между впрочем, не се оспорва от Правителството.

Вярно е, че не е имало законови пречки, семейството на жалбоподателката да я посещава или дори да се установи при нея в България. Но това прави нещата доста по-сериозни, ако приемем, че финансовият спор между едно лице и Държавата, дава право на държавата да наложи допълнителен товар на други хора, които не са страни по спора или не са свързани по друг начин с него, а още повече, когато те са граждани на друга държава. В този случай държавата е избрала най- строгите, да не кажа, наказателни, рестрикции като не са разгледани други правни опции за гарантиране на разрешаването на финансовия спор. Поради това, ограниченията са били непропорционални. За съжаление, вътрешните съдилища и административните власти са били твърде формалистични и правнически в подхода си и не са проучили други начини да си съберат задължението. Нито са взели предвид факта, че в резултат са нарушени други права на жалбоподателката, включително правото ѝ на зачитане на личния и семейния живот. Съответно, не е постигнат справедлив баланс между обществения интерес и правата на жалбоподателката. Въпреки, че гласувах, че няма нарушение на Член 8 и 13 от Конвенцията по отношение на отказа на молбата на жалбоподателката за отказ от българско гражданство, като отделен въпрос, моят втори довод в полза на нарушение на Член 8 като цяло е, че разбирам гражданството (националността) като част от идентичността на човека. Ако Член 8 покрива правото на самоопределяне по отношение, например, сексуална ориентация и т.н., той без съмнение също

обхваща правото на самоопределение по отношение на националността и гражданството. Вярно е, че Конвенцията не гарантира правото на гражданство. Но от общата идея за свободата, свободата на избор и самоопределение следва, че трябва да има право да се кандидатства за гражданство, а също и обратното право- да се отказва от него. Това е част от социалното, културно и политическо самоопределяне на индивида, което, според мен, също попада в общия обхват на Член 8. Освен това, според българското право, отказът от гражданство не може да доведе до освобождаване на лицето от задължението да заплати нейните или неговите дългове. Следователно, отказът е бил ненужен и произволен и е нарушил правата на жалбоподателката по Член 8.